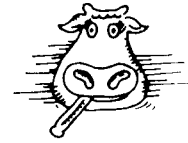

בריאות

מה אומר הרופא?

מחלת הפה והטלפיים

ד"ר אורי ספקטור, "החקלאית", פרדס חנה

למקום שיכון של הכבשים, המקומית והחולה עד שהוחזרה, צולע כאשר יש לו פצע בטלף. בעל העדר הזריק לו אנטיביוטיקה לגוף. ב-21.3.81 נראו עוד עגלים מאותה קבוצה במצב צליעה קשה. כך, ב-22.3.81 לפנות ערב, נקראתי לראות את העדר.

בבדיקה נמצאו אצל כל חמשת העגלים מאותה קבוצה הקרובה לדיר הכבשים, צליעה קשה מאוד, כמויות רבות של ריר נוזל מהפה, חוסר תאבון בולט. אצל שניים מהם, נראו אבעבועות (אפטות) גדולות על רירית האף. החום היה 40°C .

בקבוצה אחרת, רחוקה יותר, נמצאו אצל עגל ועגלה בני 10 חודשים, צליעה, חום, ונוזלת ריר בכמויות מהפה, וכמובן – חוסר תאבון בולט. באותו ערב לא הצלחתי לאתר את ד"ר

אהרוני (הרופא הממשלתי באזורנו משרת במילואים), אולם טלפוניתי, השגתי את ד"ר אורגד בביתו. מסרתי לו את כל הפרטים. באותו לילה התקשר אתי ד"ר אהרוני והורה לי על הצעדים המידיים שיינקטו: במקום להמשיך ולחסן את עדרי הצאן שבסביבה, ישתמשו בחומר החיסון האנגלי ויחסנו את עדרי הבקר ברדיוס הקרוב לבנימינה: בנימינה עצמה כולל עדר גדול לבקר לבשר, רגבים, כפר גליקסון, בית

בחודש מרץ 1981 פגעה מחלת הפו"ט בעדר עגלים לפיטום, בבנימינה, בצורה מאוד מאוד אגרסיבית. כרופא, שנקרא לעדר, ברצוני לתאר את הארוע ובמידת האפשר אף לקבוע מספר מסקנות לגבי העתיד.

העדר המונה כ-90 ראשי בקר, מגיל שבוע ועד לגיל היציאה לשחיטה (כ-12 חודשים), קיבל בחודש ינואר השנה חיסון נגד פו"ט מסוג A.

בחודש פברואר 1981 נתגלתה מחלת הפו"ט מסוג O בעדר צאן בישוב מיעוטים בשומרון. השרותים הווטרינריים החליטו לחסן את כל עדרי הצאן שבסביבה בתרכיב ספציפי נגד הסוג O, בתרכיב מתוצרת אנגלית, וכך חוסנו גם בבנימינה כל עדרי הצאן המקומיים, כולל כבשה אחת שהיתה בחצרו של בעל העדר אדויתיו אנו מדברים.

ב-6.3.81 קנה בעל העדר לפיטום כבשה ממקור ערבי (בישראל). על הכבשה נראו פצעים שנחשדו על ידי הקונה כפרצית. למחרת הוחזרה הכבשה למוכר. ביום שהותה בחצר, היניקה הכבשה החולה את הטליה, בת הכבשה המקומית, שחוסנה בפברואר. לאחר 6 ימים, ב-12.3.81, מתה הטליה היונקת. כשבועיים לאחר הקניה ב-19.3.81, נראה אחד מקבוצת העגלים בני 8 חודשים שנמצאו בסמוך מאוד

בבית המטבחיים בחדרה, באמצעות "קבלן", שלקה על עצמו את כל העבודה כולל שחיטה כשרה. בהקשר להסדרים הכספיים, מי שמעוניין לדעת, יוכל לפנות למשרד החקלאות או לבעל העדר, ולקבל – במידה וירצו למסור לו – פרטים. על כל פנים ההפסד הוא גדול מאוד. עד כאן למקרה ההתפרצות עצמה. נוסף על כך, ב־3.4.81 נמצא עגל אחד נגוע בעדר שכן שקיבל חיסון ב־23.3.81. היות ונפגע רק עגל אחד שהוצא לשחיטה מן הראוי לחשוב שיתכן שארעה כאן תקלה טכנית בזמן החיסון, או שהעגל לא הגיב אינדיוידואלית לחיסון שקיבל. כאן המקום לציין שהכבשה הבודדת, במשק המפטמה, שחוסנה בפברואר, לא חלתה במחלה!

לאור המקרה שקרה, נראה לי שיש מספר בעיות, שעליהן עלינו לתת את הדעת:

1. בשיחה עם בעל העדר, טען ששום אינפורמציה על הימצאות מחלת הפה והטלפיים באזור שלנו לא היתה בידו. לכן לא חשש מהכנסת הכבשה (לאחר שהיתה אצלו יום אחד) ושתאר לעצמו שהיתה חולה בפרציה.

בין שטענתו מקובלת עלינו ובין אם לא, חייבת להימצא דרך למסירת מידע מעודכן, נכון ומדויק לכל אותם בעלי משקים, בין שהם מגדלים צאן או בקר, ושאותו מידע – בתוספת הוראות והמלצות – יזרום באופן שוטף.

2. שוב אנו רואים מה קורה כשקונים "סחורה" לא מבוקרת ולא בדוקה. מקרה זה צריך לשמש אזהרה לכולנו! הכנסת בהמות או צאן למשק חייבת להיות מלווה הן באישור הרופא הממשלתי והן באישור הרופא המטפל, בין שזה הרופא של המוכר או הרופא של הקונה.

3. מבחינת מחלת הפה והטלפיים: קיימים זנים שונים של הווירוס, ואין תרכיב חיסון נגד זן אחד מחסן כנגד הזן השני. נוסף על כך, גם בתוך הזן עצמו קיימים לפעמים מספר וריאנטים שלכל אחד מהם חיסון ספציפי. גם כשהתרכיב הוא ספציפי לזן מסוים, ובמידה והוא הוכן ויוצר בחו"ל, ולא במעבדות בארץ – שפועלות בהתאם לוויורוס מקומי – תיתכנה תקלות בטיב החיסון.

חנניה, פרדס חנה, ובמשך השבוע ימשיכו ביתר המשקים שבסביבה.

המשק הנגוע עצמו הוכנס להסגר חמור, ויש לציין שהבעיה הינה קשה וסבוכה: את העגלים לפיטום מאביסים בתערובת ובקש, ומן הצורך לספק כמויות גדולות של המזון, באופן שוטף. נוסף על כך עוסק בעל המשק גם בגידול פרחים לייצוא, והימצאות המחלה במשקו פוגעת בהמשך שיווק הפרחים.

השרותים הווטרינריים החליטו בביקור במשך השבוע, לחסן את כל העדר באותו המשק הנגוע. ובשבת ה־28.3.81 חוסנו כ־30 ראש.

מאותו יום א' ה־22.3.81 לא נכנסתי יותר למשק הנגוע, ואת האינפורמציה קיבלתי טלפוניית, הן מבעל העדר והן מן השרותים הממשלתיים.

ב־25.3.81 נמצא מת אחד העגלים מקבוצת החולים. בבדיקה שלאחר המוות שערך רופא השרותים הווטרינריים, נמצאה, בין היתר, תסמונת מובהקת של "לב נמר", כלומר – פגיעה טיפוסית מהנגיף של פו"ט בשדיר הלב.

ב־29.3.81 וב־31.3.81 מתו כל יום שני עגלים גדולים עם אותה התסמונת. המחלה המשיכה להתפשט בעדר, וגם בין הגידול הצעיר שחוסן ב־28.3.81, נמצאו עגלים חולים. או אז, החליטו השרותים הווטרינריים – בהסכמת בעל העדר – להוציא לשחיטה את כל הבקר.

כאן יש לציין, שהדבר לא היה כל כך פשוט: אי אפשר – מבחינה חוקית – להוציא את העדר לשחיטה בלי הסכמת בעליו, אלא אם המשרד ישלם את מלוא המחיר העדכני של הבקר וגם זה מותנה בהסכמת בעל המשק. נוסף על כך ישנה הבעיה הבריאותית: היכן לשחוט את העדר הנגוע? עצם ההובלה והשחיטה מזהמים את כל השטח בנגיפים. כמו כן ישנם בבשר עצמו חלקים שחייבים להשמידם: ראשים, רגליים, עור ואברים פנימיים.

חושבני, שאילו לא הופיעו מקרי המוות – 5 עגלים שמתו עד יום השחיטה ואחד שמת ביום השחיטה ליד המשקל – אי אפשר היה לקבל את הסכמת בעל העדר.

על כל פנים, בהתפרצות זו בוצעה השחיטה

ובודד. לצערנו ארעו מקרים נוספים, למרות הפעלתה המהירה ככל האפשר של המערכת הווטרנירית ולמרות נקיטת אמצעים כגון הסגר. אלה אמנם הביאו בסופו של דבר להשתלטות על הנגע, אך לא לפני שנגרמו נזקים כבדים למדי למשקים אחדים. לכן בא תאור המקרה שבמאמר זה כדי להמחיש לכל העוסק ברפת – ואגב, גם בצאן – את חומרת המצב ומידת אחריותו למשקו הוא ולכלל הענף. **העורך**

כנראה שתרכיב נגד הזן O שפרץ בארץ ושהוכן באנגליה ובצרפת, לא תמיד מחסן ביעילות רבה, ולכן עלינו לחשוב כרגע, שלמרות שהעדרים חוסנו נגד גניף O, הם אינם חסונים במאה אחוז.

הארוע המתואר ברשימה, שהיה בחודש מרץ – הוא החודש בו חוברה הרשימה – לא נשאר מקרה יחיד

דלקות עטין

המלה "ד עזרא שושני, ה.מ.ב.

נגועים או בפטמות פגומות. פתוגנים אלה חיים בציוורות החלב ומתרבים בחלב או על פני תאים בתוך העטין. האורגניזם אינו מתקיים לזמן ארוך מחוץ לעטין.

דלקות מסטרפ' אג' מועברות מפרה לפרה בדרך כלל במשך החליבה. שטיפה וייבוש פטמות ועטינים במטלית המועברת מפרה לפרה הינם הגורמים המרכזיים להפצת דלקות סטרפ' אג'. טבילת המטליות בתמיסת חיטוי לא תביא בהכרח להשמדת הבקטריות ביעילות.

השימוש במטלית חד-פעמית או צינור ויד מכוסה לשטיפת הפטמות, חיטוי פטמות וטיפול יובש בפרות הינו הכרחי להדברת חידקים אלה. חליבה לא מושלמת של רבע נגוע בחידק זה תביא להחמרת הנזק לעטין עד להתפתחות דלקת עטין קלינית. נחוץ גירוי נכון להורדת חלב מקסימלית וכן נחוצה חליבה נכונה.

סטרפטוקוקוס אובריס, וכן סטרפטוקוקוס דיסאגלקטיא ואנטרוקוקי או סטרפטוקוקוס פיקליס ידועים כ"סטרפטוקוקים אחרים", או כ"סטרפטוקוקוס נונאגלקטיא". רוב הפרות הנגועות בחידקים אלה, ייצרו חלב שספירת התאים בו תהיה קטנה מ-800,000. סטרפטוקוקים אלה יכולים להתקיים תקופה ארוכה בסביבת הפרה, אך רבעים נגועים הינם המאגר העיקרי. מקורות אחרים של הדבקה כוללים את פני שטח העטין ועור הפיטמה, בעיקר פטמות פגומות.

נגיעות בחידקי סטרפ' אחרים תמנע על ידי

רוב עדרינו נגועים בדלקות עטין. בעת האחרונה נעשינו מודעים לנושא כאוב זה הרבה יותר מבעבר. יתכן שאחת הסיבות שהביאה ליתר התעמקות בנושא זה הינה החלת תקנון איכות החלב.

בחוברת "הורד' דיירמן" ספטמבר 1980 פורסמה רשימה בנושא זה. אביא תמצית המאמר הזה, בשל חשיבותו להבנת הדרכים למלחמה בדלקות עטין וכן להבנת הקשר שבין ספירת חידקים גבוהה בחלב לנגיעות העדר.

התפתחות דלקות עטין נובעת ממצב הסביבה, אשר בה יכולים לגדול חידקים ושמרים המביאים להדבקה עטיני ופטמות הפרות, ומהיכולת של הפרות להתגבר על ההידבקות.

רוב דלקות העטין נגרמות על ידי סטרפטוקוקים או סטפילוקוקים. ישנם זנים שונים מכל סוג. כדי להעריך נכונה את הטיפול הנחוץ לביקורת על דלקות העטין דרושה הכרת חידקים אלה ודרכי הפצתם.

הסטרפ'

סטרפטוקוקוס אגלקטיא הינו הנפוץ ביותר. על אף זאת בעדרים רבים הוא מושמד לחלוטין. יותר מ-50% מהפרות הנגועות בחידק זה ייצרו חלב עם ספירה גבוהה של תאי גוף או לאוקוציטים (מעל ל-800,000 תאים ל-1 מ"ל חלב).

מקום הימצאו של חידק זה הינו בעטינים